

Kristin Gran

Tillit til barnevernet blant familier med etnisk minoritetsbakgrunn

Trust in the child welfare service among families with ethnic minority backgrounds

Bacheloroppgave i barnevern

Veileder: Veronika Paulsen

Mai 2023

Kristin Gran

Tillit til barnevernet blant familier med etnisk minoritetsbakgrunn

Trust in the child welfare service among families with ethnic minority backgrounds

Bacheloroppgave i barnevern
Veileder: Veronika Paulsen
Mai 2023

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap
Institutt for sosialt arbeid

NTNU

Kunnskap for en bedre verden

Sammendrag

Denne oppgaven fokuserer på hva som former og påvirker tilliten til barnevernet blant familier med etnisk minoritetsbakgrunn. Det er kjent at denne gruppen er overrepresentert i statistikken over familier som mottar hjelp fra barnevernet, og at det er en større andel som har mistillit til barnevernet sammenlignet med befolkningen generelt. Årsakene til dette er komplekse, men noen faktorer som spiller inn er det globale perspektivet på barnevernet, hvor man får kjennskap til barnevernet fra og møtet mellom barnevern og familier med etnisk minoritetsbakgrunn.

I oppgaven vil det globale perspektivet omhandle barnevernets internasjonale rykte, som blant annet påvirkes av demonstrasjoner mot det norske barnevernet, global medieoppmerksomhet og internasjonale dommer. Dette perspektivet vil også rette seg mot systemtillit i opprinnelsesland til minoritetsfamilier, da tilliten til myndighet i hjemlandet også spiller en sentral rolle i tillitsspørsmålet. Oppgaven ser også på virkningen av hvor man får sitt hovedinntrykk om barnevernet fra. Derfor går oppgaven inn på den negative vinklingen mediedekningen av barnevernssaker har, og hvordan sosiale nettverksstrukturer blant familier med etnisk minoritetsbakgrunn påvirker tillit. Til slutt vil oppgaven fokusere på møtet mellom minoritetsfamilier og barnevernsarbeidere, og hvordan kulturkompetanse i barnevernet og kommunikasjonsutfordringer spiller inn. Det vil bli lagt vekt på viktigheten av at barnevernet benytter seg av kommunikasjonsstrategier som åpner opp for dialog om ulike kulturelle forståelser og referanserammer.

Samlet sett vil oppgaven rette fokus mot behovet for å utvikle strategier for informasjonsformidling om barnevernets arbeid, samt å øke kompetanse knyttet til holdninger hos barnevernsarbeidere i møte med etnisk minoritetsfamilier. Oppgaven benytter litteraturstudie som metode, der data er samlet fra eksisterende teori og tidligere forskning for å belyse problemstillingen.

Abstract

This thesis focuses on the factors that shape and influence trust in the child welfare services among families with ethnic minority backgrounds. It is known that this group is overrepresented in the statistics of families receiving help from the child welfare services, and that a larger proportion of this group have lack of trust in child welfare services compared to the general population. The reasons for this are complex, but some factors that contribute to this are the global perspective child welfare, where families receive information about the child welfare services and the interaction between social workers and families with ethnic minority backgrounds.

In this paper, the global perspective will focus on the international reputation of the Norwegian child welfare services which is shaped by global protests against the Norwegian system, global media attention and judgements in international court. This perspective also focus on trust in the systems of the countries of origin of minority families. This paper also examines the impact of where one gets their main impression of the child welfare system from. Therefore, the paper delves into the impact of negative media coverage of child welfare cases, as well as how social network structures among families with ethnic minority backgrounds affect trust. Finally, the paper focuses on the interaction between minority families and social workers, and how cultural competence and communication challenges play a role in the trust between them. Emphasis will be placed on the importance of social workers using communication strategies that facilitate dialogue about different cultural understandings and frames of reference.

Overall, the paper aims to focus on the need of developing strategies of disseminating information about the child welfare services, as well as enhancing the competence related to attitudes among child welfare workers in their interactions with ethnic minority families. The thesis employs a method using literature review, in which data is collected from existing theory and previous research to shed light on the research question.

Innholdsfortegnelse

1	INTRODUKSJON	4
1.1	OPPGAVERNS OPPBYGNING.....	5
1.2	AVGRENSNING	5
1.3	BEGREPSAVKLARING	5
1.3.1	<i>Barn og familier med etnisk minoritetsbakgrunn</i>	6
1.3.2	<i>Barnevern og barnevernsarbeideren</i>	6
2	METODE	7
3	TEORETISK RAMMEVERK	8
3.1	TILLIT.....	8
3.2	SOSIAL KAPITAL.....	9
3.3	KULTURKOMPETANSE OG KULTURSENSITIVITET	10
3.4	MINORITETSRELATERTE FAKTORER	11
3.5	ULIKE FORSTÅELSER AV «BARNETS BESTE»	12
4	NOEN SENTRALE FUNN	13
4.1	ETNISKE MINORITETER I BARNEVERNET	13
4.2	ETNISKE MINORITETERS FORHOLD TIL BARNEVERNET	14
5	DISKUSJON	16
5.1	GLOBALT PERSPEKTIV	16
5.1.1	<i>Dårlig rykte internasjonalt</i>	16
5.1.2	<i>Støttende stat vs. Staten som fiende</i>	17
5.2	INFORMASJONSKILDENES BETYDNING	18
5.2.1	<i>Media</i>	19
5.2.2	<i>Sosiale nettverk</i>	21
5.3	MØTET MELLOM FAMILIER MED ETNISK MINORITETSBAKGRUNN OG BARNEVERNSARBEIDER	22
6	KONKLUSJON	24
	LITTERATURLISTE	27

1 Introduksjon

Barnevernets oppgave er å gi hjelp, beskyttelse og omsorg til barn som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling (Barnevernsloven, 2021). Mandatet til barnevernet innebærer en utfordrende balanse mellom å utøve kontroll og gi hjelp (Fylkesnes et al. 2015, s. 94). For familier som står overfor utfordrende situasjoner vil barnevernet være en viktig støtte, men det bringer også med seg mye frykt da barnevernets innblanding kan føre til stor inngripen. I utøvelsen av barnevernets rolle er man som barnevernsarbeider avhengig av tillit for å kunne få til et samarbeid. Imidlertid er tilliten til barnevernet generelt svært varierende, og en gruppe som har særlig lav tillit er familier med minoritetsbakgrunn (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, heretter bufdir, 2017).

Globalisering og økt mobilitet over landegrenser har ført til at Norges befolkning har blitt mer mangfoldig og flerkulturell, og det skjer stadig hendelser rundt i verden som gjør at mennesker innvandrer til Norge. Det er i dag rett i overkant av en million innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre, noe som utgjør 19,9% av befolkningen (SSB, 2023). Dette setter krav om å kunne møte familiers behov med et mangfoldig blikk på kultur, familieliv og barneoppdragelse. Barnevernet skal tilby lik hjelp til alle barn som oppholder seg i Norge, og i tillegg skal det tas hensyn til barns etniske, kulturelle, språklige og religiøse bakgrunn (Barnevernloven, 2021).

Det er, og har vært over tid, et anspent forhold mellom barnevern og familier med etnisk minoritetsbakgrunn. Foreldre med minoritetsbakgrunn uttrykker at barnevernet mangler tilstrekkelig kulturkompetanse for å kunne møte familiene på en hensiktsmessig måte, og barnevernet på sin side beskriver at arbeid med disse familiene er utfordrende, spesielt med tanke på kommunikasjon og mistillit (Berg & Paulsen, 2021, s. 20). Flere undersøkelser viser til at det foreligger mye frykt for barnevernet i innvandrerbefolkningen, og denne frykten bygger opp under en mistillit og skaper en høyere terskel for å ta kontakt med barnevernet. Dette er noe offentlige myndigheter også fremhever som et problem, og det legges særlig vekt på å forbedre tilliten mellom barnevernet og minoritetsbefolkningen (Rugkåsa et al., 2017, s. 11). På bakgrunn av dette ønsker jeg å se på hva som ligger bak denne mistilliten, og vil derfor undersøke følgende problemstilling: *«Hva påvirker og former tilliten til barnevernet blant familier med etnisk minoritetsbakgrunn?»*

1.1 Oppgavens oppbygning

I oppgavens første kapittel har tema og problemstilling blitt presentert. Videre vil en avgrensning gå inn på de spesifikke temaene som blir undersøkt, i tillegg redegjøres det for noen sentrale begreper som er relevante for oppgaven. I kapittel 2 blir metoden som er anvendt beskrevet, her vil også noe av den eksisterende forskningen bli drøftet. Det teoretiske rammeverket fremkommer i kapittel 3. Her blir teori om tillit, sosial kapital, kulturkompetanse og -sensitivitet, og minoritetsrelaterte faktorer belyst. I kapittel 4 presenteres noen sentrale funn fra tidligere forskning, som sammen med teorien legger grunnlag for diskusjonen som kommer i kapittel 5, der ulike faktorene blir drøftet. Til slutt knyttes hovedpoengene sammen til en konklusjon i kapittel 6.

1.2 Avgrensning

Mistilliten som rettes mot barnevernet er en kompleks problemstilling og omhandler en rekke faktorer. I denne oppgaven har jeg derfor avgrenset meg til et utvalg av disse. De faktorene som her trekkes fram tar utgangspunkt i tre ulike perspektiver: tilliten til barnevernet sett fra et utenfra perspektiv, et samfunnsperspektiv og et barnevernsperspektiv. I mange tilfeller oppstår mistillit før barnevernet har hatt kontakt med familien, derfor ønsker jeg å se på noen faktorer som påvirker tilliten utenfor denne konteksten. I tillegg gjør det flerkulturelle aspektet ved problemstillingen det interessant å se på hvordan det globale perspektivet på Norges barnevern påvirker tilliten. Derfor har jeg valgt å undersøke det norske barnevernet fremstilt i internasjonal kontekst, og hvordan systemtilliten i opprinnelsesland virker inn på tillitsspørsmålet. En annen faktor som også utspiller seg utenfor barnevernets kontakt, er mediedekningen av barnevernet og informasjonsspredning innad i sosiale nettverk. Dette handler om hvordan kilden til informasjon om barnevernet virker inn på tilliten man får til instansen. Til slutt fokuserer jeg på faktorer som oppstår i møtet mellom barnevernsarbeider og minoritetsfamilier, der kommunikasjonsutfordringer og kulturforskjeller trekkes fram. Det er verdt å merke seg at det er mange andre faktorer som påvirker tilliten til barnevernet, men disse vil ikke bli berørt i denne oppgaven.

1.3 Begrepsavklaring

I det følgende vil jeg gå inn på noen sentrale begreper, for å ramme inn hva begrepene omfatter i denne oppgaven.

1.3.1 Barn og familier med etnisk minoritetsbakgrunn

En minoritet forstås i relasjon til en majoritet, der minoriteten er en gruppe som er i mindretall av majoriteten. Majoriteten i et samfunn har i de fleste tilfeller mest makt, og definerer dermed hva som er normaliteten. Dette kan skape konsekvenser for minoriteten som må tilpasse seg (Rugkåsa et al., 2017). En etnisk minoritet skiller seg fra flertallet basert på særtrekk ved deres etniske, kulturelle, språklige eller religiøse egenskaper. Begrepet kan således inkludere mange ulike grupper, i denne oppgaven er fokuset på grupper som Statistisk sentralbyrå (SSB) betegner som innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre. SSB definerer disse som henholdsvis personer som er født i utlandet med to utenlandsfødte foreldre og personer født i Norge med to utenlandsfødte foreldre (SSB, 2023). Dette er grupper med relativt kort botid i Norge. Videre i oppgaven kommer jeg til å benytte betegnelsene familier med etnisk minoritetsbakgrunn, minoritetsbefolkningen og familier med innvandrerbakgrunn synonymt.

1.3.2 Barnevern og barnevernsarbeideren

Alle barn og ungdommer har rett til å vokse opp under trygge forhold med god omsorg. Barnevernet har ansvar for å ivareta barn, der foreldrene ved kortere eller lengre periode ikke klarer dette på egenhånd (Bufdir, u.d.). Slik det fremkommer i barnevernsloven skal barnevernet «sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp og beskyttelse til rett tid» (Lov om barnevern, 2021).

Barnevernstjenester utgjør det kommunale barnevernet, som er ansvarlige for å utføre oppgaver som loven pålegger. De viktigste oppgavene inkluderer å gi råd og veiledning, å foreta undersøkelser av barns omsorgssituasjon, å fatte vedtak etter loven om hjelpetiltak og omsorgstiltak, og å iverksette og følge opp tiltak. Det statlige barnevernet refererer i denne oppgaven til Barne-, ungdoms- og familieetaten (Bufetat) og Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir). Bufetat har ansvar for å bistå barnevernstjenestene i plasseringssaker, rekruttering av fosterhjem og opplæring, samt ansvar for etablering, drift og godkjenning av kommunale og private barnevernsinstitusjoner (Bunkholdt & Kvaran, 2019). Bufdir leder den faglige utviklingen av barnevernsområdet som skal bidra i utviklingen av et kunnskapsbasert barnevern, og formidler kunnskap og utvikler faglige anbefalinger (Regjeringen, 2023).

Kort oppsummert kan man si at det kommunale barnevernet har ansvar for den daglige driften av barnevernstjenestene i kommunen, mens statlig barnevern har et overordnet ansvar for å sikre at

barnevernet i Norge fungerer på en god måte. Når jeg i denne oppgaven referer til «barnevernet» vil det både være rettet mot det kommunale og det statlige barnevernet.

I oppgaven har jeg valgt å anvende begrepet «barnevernsarbeider», som refererer til en person som arbeider i barnevernet. Bruken av begrepet fokuserer hovedsakelig på barneverntjenesten og barnevernsarbeiderens rolle i sakskontekst. Selv om begrepene «saksbehandler» eller «kontaktperson» kunne vært anvendt, har jeg valgt å benytte «barnevernsarbeider», da dette begrepet kan generalisere noe utover rent saksbehandlerfunksjoner.

2 Metode

I denne oppgaven har jeg benyttet litteratursøk for å samle nødvendig informasjon. Oppgaven er en litteraturstudie, og det vil si at den nødvendige dataen som samles inn kommer fra tidligere forskning og eksisterende teori (Dalland, 2020). I en litteraturstudie er målet å samle eksisterende funn og se problemstillingen i lys av dette, i motsetning til en studie basert på forskningsmetoder der man ønsker å finne ut noe nytt i feltet.

Som søkemotor har jeg brukt oria, google scholar og idun, og jeg har benyttet meg av avansert søk for å få så presise søk som mulig. Jeg har valgt søkeord med tanke på hva som er oppgavens tema og problemstilling, der de mest sentrale er: «barnevern», «etnisk minoritet», «tillit», «frykt» og «innvandringsfamilier». For å utvide søket noe har jeg benyttet meg av stjerne (*) bak noen av ordene, noe som betyr at jeg søker med åpen endelse. Jeg har også benyttet det Dalland (2020) kaller «snøballmetoden», der jeg har funnet aktuell litteratur i litteraturlistene til relevante artikler. Dette benyttet jeg meg spesielt av når jeg oppdaget ny informasjon jeg ønsket å undersøke nærmere. For å finne statistikk som er relevant for problemstillingen har jeg i stor grad brukt Barne- ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) sine nettsider, samt Statistisk sentralbyrå (SSB). Jeg har også tatt i bruk relevant pensum fra de tre årene på studiet.

Det finnes mye forskning som tilsier at tilliten blant familier med etnisk minoritetsbakgrunn er lav, men det er begrenset forskning som går i dybden på årsakene til denne mistilliten, som er fokuset i denne oppgaven. Med tanke på de store flyktningsstrømmene de siste 10 årene og de endringene som

har skjedd i det flerkulturelle feltet, har jeg valgt å i hovedsak begrense litteraturen til de siste 10 årene for å sikre en oppdatert tilnærming.

Jeg har vært nøye med å vurdere påliteligheten og generaliserbarheten til litteraturen jeg har benyttet meg av. For å sikre pålitelighet har jeg i stor grad valgt fagfellevurdert litteratur, som har blitt evaluert av eksperter for å sikre kvalitet. Imidlertid er det noen begrensninger i forskningsfeltet, blant annet at det er begrenset med forskning fra et brukerperspektiv. Jeg har benyttet meg av et lite antall studier som baserer seg på foreldre til barn med minoritetsbakgrunn, men jeg har ikke funnet noen studier som tar utgangspunkt i barns perspektiv i denne sammenheng. I tillegg har noen av studiene lite utvalg og høy grad av frafall, noe man kan undre seg over årsaken til. Mulig er dette også noe som er knyttet til en mistillit eller skepsis blant minoritetsbefolkningen, eller så kan det også henge sammen med at forskningsfeltet er relativt nytt. Dette kan sette spørsmålsteget ved generaliserbarheten til studiene, noe som dermed svekker generaliserbarheten til denne studien.

3 Teoretisk rammeverk

I dette kapitlet vil jeg gå inn på ulike teorier som jeg har benyttet som rammeverk for faktorene som drøftes senere i oppgaven. Jeg vil starte med å ta for meg begrepet tillit, og se nærmere på to ulike nivåer av tillit: individnivå og systemnivå. Videre vil jeg gå inn på sosial kapital, for å få en forståelse av hvor viktig tillit er for samfunnet generelt. I tillegg ser jeg det som essensielt å ta for meg kulturbegrepet som en del av denne oppgaven. Til slutt vil jeg gjøre rede for minoritetsrelaterte faktorer, samt gå kort inn på ulike forståelser av «barnets beste».

3.1 Tillit

Tillit er et begrep som er allment kjent, og de fleste har en felles forståelse for hva som ligger i begrepet. Til tross for dette vil jeg gå litt dypere inn på begrepet da det favner stort. En definisjon som benyttes er at tillit handler om å overlate noe av verdi til noen andre, det kan gjelde personer eller en institusjon, samt at dette gjøres med en opplevelse av trygghet (Conradsen, 2022). Grimen (2009) betegner tillit som «samfunnets lim, smøremiddel og grunnmur» (Grimen, 2009, s. 11). Sagt på en annen måte er tillit nødvendig for at samfunn og samhandling skal fungere.

Den tyske sosiologen Niklas Luhmann, som var opptatt av tillit i det moderne samfunnet, delte tillit inn i to ulike nivåer: individnivå og systemnivå. Tillit på individnivå handler mer om den emosjonelle tilliten og den personlige relasjonen, mens tillit på systemnivå handler om en kognitiv tillit (Mangset, 2021). Den personlig tilliten er ofte rettet mot personer vi kjenner og som vi har hatt gjentatt samhandling med. Det involverer et følelsesmessig bånd og ved brudd vil det føre til smerte og en følelse av svik (Grimen, 2009; Mangset, 2021). Systemtilliten handler om at et system fungerer som det skal, og er pålitelig og effektivt. For å oppnå dette må det eksistere indre kontrollmekanismer som overvåker og sørger for at alt fungerer som det skal. Denne typen tillit er avhengig av systemets prestasjoner, og hvis det oppstår feil eller brudd kan det føre til at systemet svekkes og at det mister sin autoritet (Grimen, 2009; Mangset, 2021). Man kan si at tillit på individnivå handler om erfaringer og emosjoner, mens tillit på systemnivå handler om kunnskap om systemets kontrollmekanismer.

Forskjellen i de to overnevnte forståelsene av begrepet er relevant for denne oppgaven. Tillit til barnevernet kan både påvirkes av tillit på individnivå og på systemnivå. På individnivå kan det i barnevernssammenheng rette seg mot den tilliten som utvikles i møtet mellom barnevernarbeider og familier på et personlig nivå. Når barnevernsarbeidere møter familiene og oppretter kontakt med dem, vil det personlige båndet som utvikler seg være viktig for at familiene føler seg trygge og vil åpne seg for barnevernsarbeideren. Tilliten som utvikles her er en viktig faktor for at samarbeidet mellom barnevernet og familien blir vellykket. På systemnivå kan i barnevernssammenheng refereres det til den tilliten som utvikles i sammenheng med den kunnskapen vi har om kontrollmekanismene som sørger for at barnevernet arbeider på den måten de skal. Disse kontrollmekanismene kan for eksempel dreie seg om lover og regler, rutiner og krav som kreves av den som arbeider i institusjonen. Når samfunnet har tillit til at disse kontrollmekanismene fungerer på en tilfredsstillende måte, vil dette føre til økt tillit til barnevernet som en institusjon.

3.2 Sosial kapital

Teorier om sosial kapital understreker hvor essensielt god tillit er i et samfunn. Sosial kapital dreier seg om forholdet mellom mennesker og deres evne til å sammen møte kollektive utfordringer. I samfunnsforskning betegnes det som samfunnsborgernes evne til å utvikle tillitsfulle relasjoner seg i mellom (Hansen, 2022). Sosial kapital anses som å være helt nødvendig for at et samfunn skal fungere, og sivilt engasjement og frivillig deltakelse er nødvendig for å fremme et inkluderende, tillitspreget og fleksibelt samfunn for alle slags mennesker (Hvinden, 2005). I likhet med

tillitsbegrepet eksisterer det også mye forskning på sosial kapital, og det er i seg selv et vidt begrep. For mange forstås begrepet med fokus på tillit, normer, sosiale forbindelser og gjensidige nettverk, samt engasjement for og deltakelse i aktiviteter til fellesskapets beste (Hvinden, 2005). Sosial kapital handler om en egenskap ved relasjonen mellom borgerne, og er sånn sett ikke noe man har alene (Hansen, 2022).

En av flere forskere som har fått mye av æren for å utvikle begrepet slik det forstås her er Robert D. Putnam. Hans hovedkonklusjon trekker tråder mellom den sosiale kapitalen i samfunnet og det lokale demokratiets fungering gjennom politisk deltakelse, samt bedre og mer effektiv tjenesteyting (Putnam, 2000). Putnam beskriver to sider ved begrepet sosial kapital: «bonding» og «bridging». Oversatt her til bånd og broer. *Bånd* dreier seg om den delen av sosial kapital som vender innover mot hverandre i en gruppe, og markerer grensene mot utenverden. Det vil si relasjonsbygging i en jevnt over likesinnet gruppe med relativt like handlings- og tankemønstre, og på den måten ekskluderende overfor utenverden. *Broer* dreier seg om forbindelser og nettverk overfor andre grupper i samfunnet, på tvers av ulikheter (Hvinden, 2005). Enkelt sagt handler sosial kapital i form av broer om å bygge broer mellom fremmede, i mens sosial kapital i form av bånd om å knytte små grupper tett sammen (Slagsvold, 2005). Den sosiale kapitalen innad i en gruppe, altså i form av bånd, har en forsterkende effekt på eksklusive tanker for gruppen. På denne måten får man støtte for sine tankesett, og disse båndene er preget av tett sosial tilknytning og høy grad av tillit. Sosial kapital som broer beveger seg på tvers av ulike mennesker og grupper av mennesker, og består av den grunn av løsere sosiale forbindelser med «svakere» tillitsbånd. Til tross for at boer bærer med seg et svakere tillitsbånd enn de sterke båndene, vil de likevel være nødvendige for å kunne løse kollektive utfordringer og problemer i storsamfunnet (Hvinden, 2005).

3.3 Kulturkompetanse og kultursensitivitet

Kulturbegrepet er viktig i sammenheng med det flerkulturelle feltet denne oppgaven befinner seg i. Til tross for at de fleste av oss mener vi vet hva kulturbegrepet innebærer, er det et begrep som kan være vanskelig å definere. Begrepet brukes ofte i forbindelse med å beskrive menneskers tanke-, kommunikasjons- og atferdsmønstre (Schackt, 2019). Rugkåsa, Ylvisaker og Eide (2017) benytter seg av en definisjon av kultur som «et system av kunnskap, ideer, verdier, regler som ligger bak hva vi gjør, og som uttrykkes gjennom det vi gjør» (Rugkåsa et al., 2017, s. 26). Kultur er samfunnsskapt

og overføres gjennom sosialisering, i tillegg er det dynamisk noe som vil si at gjennom samhandling vil kulturen skapes, vedlikeholdes og endres (Ibid.).

Kultur er noe som skaper likheter og fellesskap, men også forskjeller. Det er derfor viktig å være bevisst at vi alle er kulturelle vesener med ulikt utgangspunkt (Rugkåsa et al., 2017). Det er dette kulturkompetanse handler om: å kunne forstå og tilegne seg kunnskap om andres kulturer, og å kunne se andres kulturmønstre som meningsfulle (Qureshi, 2005). Ved å ha god kulturkompetanse vil det skape grunnlag for respekt for andres kulturer og evnen til å kommunisere med dem. Dette inkluderer å være bevisst sin egen bakgrunn, og kunne reflektere over egne perspektiver for å ha bedre forutsetninger for å forstå andres perspektiver og livssituasjoner (Rugkåsa et al., 2017). Med dette fokuset vil det kunne bidra til å unngå en etnosentrisk praksis, som handler om at ens egen kultur er i sentrum for alt og at alle andre vil bli bedømt og vurdert ut i fra dette (Skytte, 2019, s. 65).

Behovet for kultursensitivitet i barnevernet for å skape et mer flerkulturelt barnevern understrekes i den nye barnevernsloven av 2021 (Barne-, og likestillingsdepartementet, 2016). Kultursensitivitet handler om evnen til å være oppmerksom på og ta hensyn til kulturelle forskjeller i tilnærmingen til andre mennesker. Dette innebærer å forstå handlingsmønstrene til den andre i kontekst av den kulturelle bakgrunnen de kommer fra (Qureshi, 2005). I barnevernsarbeid vil det da være særlig viktig å kunne se de utfordringene man står overfor i lys av at man har ulik språklig, kulturell og religiøs bakgrunn. Imidlertid er det viktig å unngå å havne i fellen av kulturel relativisme, som betyr å akseptere ulike standarder for hva som anses som god omsorg, basert på familiens kulturelle bakgrunn. Dette kan føre til at man ikke griper i situasjoner der barnets rettigheter er truet, eller at man aksepterer skadelige praksiser (Barne-, og likestillingsdepartementet, 2016, s. 35).

3.4 Minoritetsrelaterte faktorer

Berg og Paulsen (2021) presenterer tre ulike forklaringsfaktorer i sammenheng med barnevernsarbeid med familier med etnisk minoritetsbakgrunn: flyktingrelaterte faktorer, levekårsrelaterte faktorer og minoritetsrelaterte faktorer. Det er vanlig at disse faktorene overlapper hverandre og påvirker situasjonen i ulik grad. Det er derfor viktig å ha en helhetlig forståelse av møtet mellom minoritet og barnevern, og ta hensyn til flere av disse faktorene. Jeg vil kort gå inn på de to førstnevnte, før jeg går noe dypere inn på minoritetsrelaterte faktorer, da disse er spesielt aktuelle for denne oppgaven. Flyktingrelaterte faktorer dreier seg om belastninger som kan komme med det å ha opplevd krig, flukt og mulige traumer som dette bringer med seg. Livekårsrelaterte

faktorer handler om familiens sosioøkonomiske ståsted og utfordringer som følger med dette. Mange personer med kort botid i Norge, kan oppleve det å stå utenfor arbeidsmarkedet, noe som kan bidra til å forverre deres levekår (Berg & Paulsen, 2021, ss. 23-29).

Den siste kategorien handler om faktorer knyttet til minoritetsbakgrunn. Minoritetsrelaterte faktorer kan være avgjørende i møtet mellom minoritet og barnevern. Kulturforskjeller er en del av de minoritetsrelaterte faktorene, men det er imidlertid viktig å være oppmerksom på at det er mange fler faktorer som inngår her, og overdrevent fokus på kultur kan overskygge andre viktige elementer. Blant disse er kort botid i Norge en sentral faktor. Dette er noe som av naturlige årsaker kan begrense kunnskapen om det norske samfunnet, inkludert arbeidsliv, utdanningssystem, velferdsordninger, lovverk og rettigheter. Kort botid kan også påvirke forståelsen av barnevernet, som kan være et ukjent system i mange land. Informasjonsformidling om barnevernet er derfor viktig for å gi mulighet til å kunne benytte seg av systemet og korrigere misoppfatninger. En annen faktor knyttet til å være ny i et land, er at man ofte har et begrenset nettverk. Nettverk er viktig for integrasjon, tilhørighet og sosial mestring. Det kan være utfordrende å etablere nye relasjoner i et nytt land, og dette kan føre til at man går glipp av verdifull informasjon som kan nyansere ens virkelighetsbilde. I tillegg er også utfordringer med språk og kommunikasjon viktig faktor. Å lære seg et nytt språk er vanskelig, og offentlig informasjon kan være formulert på en måte som er vanskelig å forstå. Dessuten trenger ikke kommunikasjon bare å handle om språk, men også ulike referanserammer kan også skape utfordringer. Man kan ha en felles forståelse av ord som «barnets beste» og «god omsorg», men med ulike referanserammer for hva begrepene innebærer kan det likevel føre til misforståelser (Berg & Paulsen, 2021, ss. 23-29).

3.5 Ulike forståelser av «barnets beste»

«Ved handlinger og avgjørelser som berører barn, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn» lyder §1-3 av barnevernsloven. Den samme ordlyden fremkommer i FNs barnekonvensjon artikkel 3. Utfordringen med å benytte seg av begrepet «barnets beste» som et grunnleggende hensyn, er at det er et vidtfavnende og komplekst begrep (Brottveit, 2013). Dette åpner for tolkning og ulike tilnæringsmåter, og gjør at begrepet i praksis kan bli vanskelig å håndtere. Særlig i flerkulturelle settinger kan ulike syn på begrepet skape misforståelser rundt beslutninger. Ulike land tolker til en viss grad hva som er til barnets beste forskjellig, og i Norge er det barnesentrerte grunnlaget for tolkning særlig fremtredende (Haugevik & Neumann, 2020). I denne sammenheng er

det en viktig bemerkning at det eksisterer konkurrerende og legitime forståelser av hva som er til barns beste, og at det ikke er én forståelse av dette som kan forventes å være valid hos alle barn (Haugevik & Neumann, 2020).

4 Noen sentrale funn

I dette kapitlet vil jeg presentere noen av hovedfunnene, da disse utgjør en tydelig grunnmur for diskusjonen som kommer senere i oppgaven. Jeg vil derfor gå inn på forskning og statistikk på etniske minoriteter i barnevernet og deres forhold til barnevernet. Disse funnene vil sammen med teori belyse den kommende diskusjonen.

4.1 Etniske minoriteter i barnevernet

Ut i fra det flere undersøkelser har vist, har disse familier med etnisk minoritetsbakgrunn de siste 10 årene vært overrepresentert i barnevernsstatistikken (Backe-Hansen et al., 2014; Kalve og Dyrhaug, 2009). Tall fra 2021 viser at det er en tydelig overrepresentasjon av barn med innvandrerbakgrunn som mottar hjelpetiltak fra barnevernet, og en svak overrepresentasjon når det gjelder omsorgsovertakelse (Bufdir, u.d.). Per 1000 barn som selv har innvandret er det 29,4 barn som får hjelpetiltak i hjemmet. Tallene for norskfødte med innvandrerforeldre og norskfødte med en utenlandsfødt forelder er henholdsvis 21,1 og 22,6 per 1000 barn. Sammenlignet med barn uten innvandrerbakgrunn er tallet 17,4 per 1000 barn. SSB skiller mellom innvandrere, norskfødte med innvandrerforeldre og norskfødte med en utenlandskfødt forelder. Alle tre kategoriene viser høyere tall enn barn uten innvandrerbakgrunn når det gjelder hjelpetiltak. Når det gjelder omsorgsovertakelse er alle kategoriene ganske jevne, bortsett fra innvandrere som også her skiller seg ut.

	Hjelpetiltak i hjemmet		Omsorgsovertakelser	
	Antall barn	Per 1000 barn	Antall barn	Per 1000 barn
Totalt	19 257	17,4	7 658	6,9
Barn uten innvandrerbakgrunn	10 900	14,5	5 070	6,7
Innvandrere	2 091	29,3	658	9,2
Norskfødte med innvandrerforeldre	3 129	21,1	990	6,7
Norskfødte med en utenlandsfødt forelder	3 076	22,6	931	6,8

Tabell 1: Barneverntiltak blant barn med innvandrerbakgrunn. Hentet: Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet.

Tallene som presenteres gjelder altså per 1000 barn, det vil si at tallene er relative til befolkningsgruppen de er en del av. Antall barn i Norge med innvandrerbakgrunn er betydelig lavere enn barn uten innvandrerbakgrunn, men antall barn med innvandrerbakgrunn med hjelpetiltak i hjemmet er, i følge tabellen, 43% av det totale antallet hvis man slår sammen de tre kategoriene som til sammen kan gå under kategorien «barn med minoritetsbakgrunn». Ut i fra disse tallene er det tydelig at det er en større andel av barn med innvandrerbakgrunn som får hjelp av barnevernet enn det barn uten innvandrerbakgrunn gjør.

4.2 Etniske minoriteters forhold til barnevernet

Som med andre samfunnsgrupper, er heller ikke etniske minoriteter en homogen gruppe, og deres oppfatning av barnevernet vil variere betydelig. I en studie utført av Fylkesnes m.fl. (2015), som baserte seg på forskningsintervjuer med foreldre med etnisk minoritetsbakgrunn om deres oppfatning av barnevernet, ble det observert at svarene var mangfoldige. Det ble beskrevet både positive og negative erfaringer som understøttet både tillit og mistillit. Imidlertid fant studien ut at frykt for barnevernet jevnt over var fremtredende blant respondentene. Basert på utvalgets svar ble denne frykten kategorisert i tre grupper: at barnevernet kun tar barn, at barnevernet ikke går i dialog med

foreldrene, og at barnevernet diskriminerer. Studien tolket dette som en frykt for krenkelser, og denne frykten bidrar til å øke mistilliten.

Denne oppfatningen av mistillit, eller mangel på tillit, underbygges av Ipsos' undersøkelse for Bufdir (2017) som undersøkte tilliten til barnevernet blant personer med innvandrerbakgrunn. Denne undersøkelsen baserer seg på en kvantitativ spørreundersøkelse blant et tilfeldig utvalgt av befolkningen med innvandrerbakgrunn og til sammenligning et tilfeldig utvalg fra totalbefolkningen. Tall fra undersøkelsen viser at innvandrerutvalget har lavere tillit til barnevernet enn til andre institusjoner som politi, helsetjeneste og skole/barnehage. Blant innvandrerutvalget var det 41% som svarte at de hadde stor tillit til barnevernet, i sammenligningsutvalget var det 55% som hadde svart det samme. Blant de som har svart at de har lite eller ingen tillit til barnevernet var det 30% i innvandrerutvalget, og 19% i sammenligningsutvalget. Det vil altså si at det er under halvparten av innvandrerutvalget som mener de har stor tillit til barnevernet. Det er verdt å bemerke her at det også er 27% som har svart vet ikke på spørsmål om hvor tillit de har til barnevernet.

Tillit over grensene er en rapport basert på resultatene fra et prosjekt med samme navn som ble gjennomført av Institutt for fredsforskning (PRIO) i samarbeid med et universitet i Polen. Denne rapporten tar et dypdykk i mistilliten mellom innvandrere og barnevernet og har som mål å samle kunnskap om tillit på tvers av landegrenser og trekke ut hovedtrekkene i funnene (Korzeniewska et al., 2019, s. 6). Rapporten betegner forholdet mellom Norge og polske innvandrere som en «tillitskrise» og går inn på ulike forklaringsfaktorer. Selv om fokuset i rapporten er forholdet mellom Norge og polske innvandrere vil det være overførbart til forholdet mellom Norge og innvandrere fra andre land (ibid.). Rapporten trekker frem en rekke ulike faktorer som påvirker innvandreres tillit til offentlige institusjoner. Deriblant kommunikasjon og tillit, informasjonskanaler og mediernes rolle for å bygge tillit og tilliten i opprinnelsesland.

De presenterte funnene forteller altså at familier med etnisk minoritetsbakgrunn er overrepresentert i barnevernsstatistikken. Samtidig er det en tydelig frykt og mistillit som er fremtredende i den samme gruppen. Forskning trekker også frem en rekke faktorer som viser seg å ha innvirkning på tilliten, det er derfor interessant å diskutere noen av disse funnene i lys av presentert teori og forskning.

5 Diskusjon

Med henblikk på teorien og funnene som er gjennomgått er det tre hovedpunkter jeg vil trekke frem i diskusjonen. Jeg vil først ta for meg det globale perspektivet, som både går inn på hvordan det norske barnevernet blir omtalt i internasjonal kontekst og hvordan tillit til offentlig instanser i opprinnelsesland påvirker systemtilliten til barnevernet. Videre går jeg inn på kilder til informasjon om barnevern, der mediernes påvirkning og kjennskap til barnevern via sosiale nettverk har en viktig rolle. Til slutt er fokuset på møtet mellom barnevernsarbeider og etniske minoriteter. Under dette punktet er det en rekke elementer som er interessant å gå inn på, men i denne oppgaven er det fokusert på kommunikasjonsutfordringer og kulturforskjeller.

5.1 Globalt perspektiv

I sammenheng med overrepresentasjonen av familier med etnisk minoritetsbakgrunn som mottar hjelp fra barnevernet, er det verdt å merke seg at det skandinaviske barnevernet er unikt i global kontekst. Dette henger sammen med at et syn på barn som selvstendige rettighetsbærere med en egen stemme som er mer fremtredende i skandinavisk barnevern enn mange andre land (Fylkesnes et al., 2015, s. 82). Dette gjør det interessant å undersøke barnevernet fra et internasjonalt perspektiv, med særlig fokus på to sider: det norske barnevernets omdømme internasjonalt og tillit i opprinnelseslandene til familiene.

5.1.1 Dårlig rykte internasjonalt

Det har rettet seg mye kritikk mot det norske barnevernet fra internasjonalt hold de siste 10 årene. I 2016 nådde denne «stormen» en topp, da det var store demonstrasjoner mot barnevernet i mange byer rundt om i verden (Haugvik og Neumann, 2020; Isbrekken 2021). I tillegg ble det samme år sendt en av to kritiske dokumentarer om Norges barnevern på kringkastingskjempen BBC (Bragdø-Ellenes, 2020; Isbrekken, 2021). I denne dokumentaren var fokuset på spørsmålet om barnevernet i Norge for raskt skiller barn fra familiene sine, og på for dårlig grunnlag, spesielt om foreldrene er innvandrere (Haugevik & Neumann, 2020). BBC er en av de mest innflytelsesrike mediekanalene globalt sett, og deres innhold vil av den grunn ha svært stor påvirkning på det internasjonale perspektivet. I tillegg er denne fremstillingen til å kjenne igjen i norsk presse, noe som taler for at innholdet i disse dokumentarene stemmer overens med virkeligheten slik den er opplevd i Norge. Denne kritikken underbygges også av det økende antallet saker som har vært oppe i den Europeiske menneskerettighetsdomstolen (EMD), som behandler saker på grunnlag av på Den Europeiske menneskerettighetskonvensjonen (EMK) (NHRI, 2021). I 2021 ble Norge dømt i seks saker i EMD,

hvorav alle handlet om barnevern. Alle sakene ble Norge felt for brudd på retten til privat- og familieliv, altså EMK artikkel 8 (ibid.). Det har de siste årene vært flere slike saker som har blitt behandlet i EMD, hvor Norge har blitt dømt for brudd på menneskerettighetene, der flesteparten omhandler barnevernssaker. Sakene som tas til doms i EMD involverer både etniske norske familier og familier med tilhørighet til andre land. Blant sakene som ble pådømt i 2021 var det en sak som omhandlet en somalisk familie, der barnet hadde blitt flyttet i et kristent fosterhjem (Haugevik og Neumann, 2020).

Denne internasjonale oppmerksomheten kan skape grobunn for en frykt rettet mot norske myndigheter når familier kommer til Norge, noe som i sin tur fører til en avstand mellom innvandrerbefolkningen og barnevernet. Imidlertid kan en slik fremstilling av barnevernet være preget av en unyansert vinkling, da den ofte gir inntrykk av at barnevernets hensikt er å ta barn fra foreldre. For personer som kommer fra land hvor staten ikke er en pålitelig støtte, kan det være vanskelig å se dette fra et nyansert perspektiv. Dette skyldes at de ikke har erfaringer med at statens innblanding i privatlivet kan være til enkeltmenneskets beste (Czarnecki, 2018). En viktig problemstilling som vil bli utforsket nærmere i neste underavsnitt er individets forhold til staten og hvorvidt staten blir oppfattet som en støtte eller en fiende.

5.1.2 Støttende stat vs. Staten som fiende

En stor andel av landene som innvandrerfamiliene kommer fra er såkalte ikke-vestlige land. I disse landene har ikke staten vært lett å stole på, og det hender heller at staten blir sett på som en fiende (Czarnecki, 2018, s. 25). Sammenlignet med i Norge anses systemtilliten i disse landene å være lavere. Norge ligger i toppen blant land som har tillit til nasjonale offentlige myndigheter, i mens mange av de øst-europeiske landene og land utenfor Europa, som også er å se i innvandrerbefolkningen, er preget av lav tillit til myndighetene (DfØ, 2022.; SSB, 2016). I Fylkesnes (2015) sin studie uttrykker en av informantene at barnevernets arbeid er noe fremmed, og fremhever at «Mitt barn er mitt barn, og ditt barn er ditt barn». Informanten uttrykker samtidig at veiledning kan være nyttig dersom de har mangler, men at det å ta fra dem deres barn oppleves som merkelig. Studien viste også at flere av informantene uttrykket at en praksis der man har mulighet til å gripe inn i familier slik barnevernet kan, var ulikt fra sånn det var i deres hjemland (Fylkesnes et al., 2015). Denne forskjellen på systemtillit i opprinnelsesland og Norge, skaper utfordringer for barnevernet. Mye av barnevernets arbeid baserer seg på forebyggende tiltak, som for eksempel hjelpetiltak i form av råd og veiledning. Disse forebyggende tiltakene er en del av barnevernets strategi om tidlig

innsats, som har som hensikt å ta tak i utfordringer før de utvikler seg til alvorlig omsorgssvikt og atferdsvansker (jf. Barnevernsloven §1-10). Denne strategien baserer seg i stor grad på relativt høy grad av tillit i befolkningen. I tilfeller der offentlige instanser er forbundet med frykt, har man en mye lenger vei å gå for å skape tillit og det vil være utfordrende å kunne gi forebyggende hjelp.

Gjennom dette globale perspektivet på det norske barnevernet er det, som nevnt tidligere, tydelig at det eksisterer faktorer som kan ha stor innvirkning på systemtilliten blant innvandrerbefolkning i Norge. Dette tar utgangspunkt i at en stor del av innvandrerbefolkningen kommer fra land med lav systemtillit. I Norge er tilliten til offentlige myndigheter høy, noe som gjenspeiles i det faktumet at det for de aller fleste er en selvfølge at staten i hovedsak ønsker å hjelpe befolkningen (DfØ, 2022). Barnevernet er i stor grad avhengig av en slik systemtillit i befolkningen for å kunne utføre sitt mandat. Dermed kan man si at det er en tendens i innvandrerbefolkningen at systemtilliten er betydelig lavere enn i befolkningen generelt, i tillegg blir denne mistilliten forsterket av domsavsigelser i EMD og BBC's dekning.

5.2 Informasjonskildenes betydning

Hvor man får informasjon om barnevernet fra har stor innvirkning på hvilket hovedinntrykk man sitter igjen med, og følgelig for tilliten man danner seg. Dersom man får informasjon om barnevernet gjennom myndighetene viser undersøkelser at dette vil skape grunnlag for økt tillit framfor å få informasjon om barnevernet gjennom sosiale nettverk (Ipsos, 2017). Fylkesnes et al. (2015) fant at frykten for barnevernet ikke nødvendigvis hang sammen med egne erfaringer med barnevernet, men at det kom fra oppfatninger av barnevern som generelt var vanlige blant etniske minoritetspersoner.

I Ipsos' (2017) undersøkelse fremkommer det at indirekte kontakt med barnevernet og informasjon via sosiale nettverk har en sterk negativ effekt på tilliten til barnevernet. Det er midlertidig presisert at det i undersøkelsen ikke er funnet noen sammenheng mellom lav tillit til barnevernet og eksponering av barnevernet via internett, sosiale medier, aviser, TV eller radio. Denne slutningen kan man undre seg over ettersom undersøkelsen også viser at 60% av innvandererutvalget kjenner til barnevernet gjennom media og at det trekkes frem at oppmerksomheten i både nasjonale og internasjonale medier ofte har en negativ vinkling (Ipsos, 2017).

5.2.1 Media

Til tross for at det ikke er påpekt noen direkte sammenheng mellom mediens påvirkning og den lave tilliten blant minoritetsbefolkningen i Ipsos (2017) sin undersøkelse, er det interessant å se på hva mediedekningen av barnevernssaker gjør med tilliten. Og da først og fremst tillit på systemnivå. Det er en allmenn antakelse at mange meninger og holdninger i stor grad lar seg farge av medias dekning. Dette underbygges av en undersøkelse gjennomført av Siento Research for Bufdir (2018) som viser at i befolkningen er det flest som svarer TV/Presse/Media og sosiale medier på hvor de har sitt hovedinntrykk av barnevernet fra. Dette sier noe om påvirkningskraften mediene har på inntrykket befolkningen får av barnevernet. Mediedekning av barnevern er mer tilgjengelig enn rapporter og undersøkelser med dypere og mer nyanserte perspektiver. Det betyr at det er mediens budskap når ut til et større publikum, både de som aktivt søker informasjon om barnevern og de som tilfeldigvis kommer over artikler om temaet. Derfor kan det hevdes at oppmerksomheten barnevernet får i media har en betydelig innvirkning på tilliten til barnevernet i befolkningen. Med jevne mellomrom dukker det opp barnevernssaker i media. I de fleste tilfeller er barnevernet fremstilt i et negativt lys. Det kan både handle om for tidlig og for sen inngripen fra barnevernet. Fra barnevernets perspektiv kan dette skape utfordringer ved at befolkningen potensielt får lavere tillit til barnevernet, avstanden blir større og terskelen for å kontakte barnevernet blir høyere. Likevel er denne eksponeringen også svært viktig i et samfunnsperspektiv.

Pressen har en viktig rolle i det å ivareta demokratiet, informere og avdekke kritikkverdige forhold som skjer i samfunnet, samt beskytte enkeltmennesker mot overgrep eller forsømmelser fra offentlige myndigheter og institusjoner. Dette fremkommer i Vær Varsom-plakaten som er ansett som pressens viktigste retningslinjer (Pressens faglige utvalg, u.d.). Denne funksjonen er viktig i samfunnet vårt, for å regulere institusjoner med mye makt, som barnevernet. Samtidig innebærer barnevernets samfunnsoppdrag noen av de mest krevende oppgavene vi har i samfunnet. Primært handler dette om å gi hjelp til utsatte barn og unge, og slike saker er preget av høy kompleksitet (Studsørd et al., 2019). Det kan dermed slås fast at både barnevernet og pressen er svært viktige for samfunnet vårt, men når disse to samfunnsrollene møtes kan det skape utfordringer.

I henhold til Vær Varsom-plakaten skal alle som utsettes for kritikk av media få adgang til tilsvaret (Pressens faglige utvalg, u.d.). Imidlertid begrenses denne tilsvaretsretten av taushetsplikten som barnevernet er underlagt. Barnevernets taushetsplikt er den strengeste vi har i samfunnet, nettopp for å beskytte barn og familier som er i kontakt med barnevernet (Bunkholdt & Kvaran, 2019). Dette begrenser barnevernets mulighet til å kunne ytre seg i media angående saker som omtales. Dette

fører ofte til at barnevernet enten ikke svarer eller gir et generelt svar, der sakens kompleksitet ikke kommer frem. På denne måten kan bli sakene fremstilt på en ensidig måte som legger grunnlag for negative og stigmatiserende fremstillinger av arbeidet i saken, noe som kan skape et bilde av at barnevernet «er ute etter» minoritetsfamilier, og at det blir begått systematisk urett. Når familier møter barnevernet med disse virkelighetsbildene kan det skape utfordringer for barnevernet med hensyn på å kunne gi den hjelpen familiene trenger (Berg og Paulsen, 2021). Teorien om systemtillit tyder på at denne fremstillingen vil svekke befolkningens tro på de indre kontrollmekanismene i barnevernet. Mye av informasjonen om disse kontrollmekanismene har stor sammenheng med de komplekse utfordringene sakene omhandler, og er derfor utfordrende for barnevernet å gi tilstrekkelig informasjon fra enkeltsaker som får oppmerksomhet i media, uten at det bryter med taushetsplikten.

På en annen side kan medias rolle også bidra til økt systemtillit. Selv om mediene til tider sprer et unyansert bilde av barnevernets arbeid, er det også et faktum at barnevernet innimellom gjør feil (Czarnecki, 2018). Slike feil er det viktig at barnevernet er åpne om, da et lukket barnevern ikke vil bidra til å styrke tilliten. Som teorien om tillit tilsier er systemtilliten styrt av kjennskap til de indre kontrollmekanismene. Gjennom mediernes avdekking blir barnevernet nødt til å legge til rette for en mer transparent praksis, og på den måten kan kontrollmekanismer som utvikles for å unngå gjentakende feil også bli eksponert. Dette gjør at befolkningen har mer kunnskap om hvordan barnevernet jobber for å unngå feil, og således bidrar dette til økt systemtillit.

Selv om det er viktig at mediene avdekker feil som blir begått, er som nevnt rekkevidden på sakene mediene skriver om betydelig større enn det den er for rapporter og undersøkelser som bidrar til å nyansere bildet av barnevernets arbeid. Med andre ord når mediene ut til mange fler med sine vinklinger og budskap, og dette gir de i den forstand en større makt. Når mediernes samfunnsoppdrag går på bekostning av barnevernets mulighet til å gjennomføre sitt samfunnsoppdrag, kan det tyde på at det er viktig at barnevernet fremstilles på en mer nyansert måte. Det er imidlertid viktig å påpeke at ansvaret for å redusere frykt og mistillit til barnevernet ikke ligger hos mediene. Dette er noe barnevernet bør ta tak i ved å blant annet utvikle strategier for å formidle informasjon om deres arbeid på med mer effektive og omfattende resultater.

5.2.2 Sosiale nettverk

I de fleste tilfeller vil mennesker ha sterke sosiale bånd til sitt sosiale nettverk. Særlig hos marginaliserte grupper, hvor fellesskap og likhet spiller en viktig rolle. Dette kan føre til at det utvikles en fremtredende sosial kapital i form av felles holdninger og kultur. Blant minoritetsbefolkningen kan dette være spesielt utbredt. Disse sosiale forbindelsene utgjør en variant av sosial kapital som gir en kilde til sosial støtte, som kan ha en kompenserende effekt på tap av sosiale relasjoner i hjemlandet og følelsen av ensomhet i det norske samfunnet. Denne forståelsen kan trekke tråder til dannelsen av diasporasamfunn, hvor grupper som lever borte fra sitt hjemland samler og opprettholder sin opprinnelige arv. Det skyldes ofte et ønske om å kunne returnere til hjemlandet og gjør det derfor viktig for dem å bevare sin kulturelle arv (Groth, 2018). Lauglo (2010) fant i en undersøkelse om utdanning blant innvandrerungdom at slike sterke sosiale bånd var fremtredende i minoritetsgrupper. Undersøkelsen viser at innvandrerungdom hadde betydelig tilgang på sosial kapital i form av bånd, noe som ble gjenspeilet i deres positive holdninger til utdanning. Disse holdningene var i stor grad påvirket av foreldrenes forventninger til utdanning og deres syn på utdanning som en form for privilegium. På bakgrunn av teori om sosial kapital og Lauglo sine funn, kan det hevdes at nettverk blant etnisk minoritetsgrupper er preget av høy grad av tillit til hverandre, altså tillit på individnivå.

Disse sterke sosiale båndene fører til etablering av tydelige grenser mot omverdenen, spesielt på de områdene der holdningene i nettverket og i storsamfunnet ikke samsvarer. En konsekvens av dette kan være at det medfører utfordringer i å etablere sosial kapital i form av broer mellom ulike deler av samfunnet, spesielt hvis det eksisterer negative holdninger til enkelte deler av samfunnet innad i nettverket. I lys av dette kan det potensielt være en utfordring å skape sosial kapital i form av broer mellom barnevernet og minoritetsbefolkningen. Lite og likesinnet nettverk uten tilgang på sosial kapital i form av broer, kan således føre til at holdninger og praksiser ikke blir utfordret (Berg og Paulsen, 2021). Negative holdninger til barnevernet som blir utbredt i innvandrer miljøer kan dermed utgjøre en utfordring. Når negative holdninger blir vanlige i slike sterke nettverk, som er å gjense i minoritetsbefolkningen, kan det føre til spredning av frykt og misforståelser om barnevernets arbeid, noe som igjen kan skape mistillit. Dette kan i sin tur gjøre det vanskelig for barnevernet å gi adekvat hjelp i tide.

Fylkesnes m.fl. (2015) styrker denne antakelsen. Det fremkommer i studien at frykten for barnevernet ikke nødvendigvis er noe som baserer seg på erfaringer, men at det er vanlige holdninger blant etnisk minoritetspersoner. I tillegg fremkommer det av Ipsos (2017) sin undersøkelse at 59% av

innvandrerrutvalget har fått kjennskap til barnevernet gjennom sosiale nettverk, som inkluderer venner og bekjente, kollegaer, innvandrersorganisasjoner, andre frivillige organisasjoner og naboer. I tillegg viser undersøkelsen at kjennskap til barnevernet gjennom indirekte kontakt eller sosiale nettverk har en sterk negativ effekt på tilliten. Samtidig viser også undersøkelsen at 53% har fått kjennskap til barnevernet gjennom norske myndigheter, og at dette har en tydelig positiv effekt på tilliten.

Med henblikk på teorien om sosial kapital er tilliten i form av bånd sterkere enn tilliten i form av broer. Dette taler for at når det tenderer til negative holdninger innad i en gruppe har dette stor innvirkning på tilliten generelt i gruppen. Dette er spesielt aktuelt når det kommer til nettverk hos familier med minoritetsbakgrunn da det tyder på at disse gruppene har betydelig sosial kapital i form av bånd.

5.3 Møtet mellom familier med etnisk minoritetsbakgrunn og barnevernsarbeider

Erfaringer utgjør en betydelig forskjell i inntrykk. Som kjent blir tillit på individnivå i stor grad påvirket av erfaringer. Det har også blitt presentert at minoritetspersoner tenderer mot å ha lettere for å utvikle tillit på individnivå, enn på systemnivå. Dette indikerer at møtet med barnevernet, altså personlige erfaringer med barnevernet, kan utgjøre en forskjell i tilliten til barnevernet. Om denne forskjellen utspiller seg i negativ eller positiv forstand kan likevel variere, ut i fra hvordan barnevernsarbeideren møter familien. I følge Ipsos (2017) sine resultater opplever noen at kontakten med barnevernet kan være tillitsskapende og bidra til mer positive holdninger, mens en noe større andel opplever at det kan føre til lavere tillit. De varierende resultatene avhenger av naturligvis av bakgrunnen for kontakt og resultatet av saken (Ipsos, 2017, s. 64).

Som nevnt innledningsvis er barnevernsarbeidere avhengig av tillit for å skape samarbeid. Uten dette vil det være vanskelig å gjøre den jobben de er satt til å gjøre. Når det eksisterer faktorer som gjør at forforståelsen til familier med etnisk minoritetsbakgrunn kan gi grunnlag for frykt og mistillit, blir veien til å skape tillit lengre. Det betyr igjen at for å kunne gjennomføre arbeidet sitt på en hensiktsmessig måte må barnevernsarbeideren bruke mer tid på å skape tillit. Denne typen tillit dreier seg i større grad om tillit på individnivå. Dersom barnevernsarbeidere lykkes i å utvikle denne formen for tillit, kan dette potensielt også føre til økt systemtillit. Undersøkelser viser at mistilliten til barnevernet i større grad springer ut fra holdninger som er vanlig å ha i minoritetsgrupper, heller enn egne erfaringer (Fylkesnes et al., 2015). Dette kan tyde på at det er faktorer ved møtet mellom

barnevernsarbeider og familiene som bidrar til økt tillit. Samtidig har barnevernet fått kritikk for å i for liten grad ta hensyn til kulturelle forskjeller hos familier med minoritetsbakgrunn (Berg & Paulsen, 2021). En interessant problemstilling ved dette er å se på hva det er i relasjonen mellom barnevernsarbeider og familier med etnisk minoritetsbakgrunn som påvirker tilliten, og om det er noe i barnevernets praksis som minoritetsfamilier opplever som diskriminerende.

Det å bygge broer mellom barnevern og minoritetsbefolkningen er ikke et ensidig ansvar. Det handler om å møte hverandre på tvers av kulturer. Dette gjør at barnevernsarbeidere har et ansvar for å forsøke å møte familier med etnisk minoritetsbakgrunn på deres premisser. Det inkluderer blant annet å ha kulturkompetanse og utvikle gode kommunikasjonsstrategier. Slik det fremkommer i Fylkesnes m.fl. (2015) sin studie handler frykten for barnevernet blant annet om oppfatninger om at «barnevernet går ikke i dialog» og «barnevernet diskriminerer». Disse oppfatningene understreker viktigheten av å ha god kommunikasjon og kulturkompetanse.

Kommunikasjon er en avgjørende faktor for tilliten mellom barnevernsarbeider og familier (Berg og Paulsen, 2021, s.30). I møte med familier med etnisk minoritetsbakgrunn kan kommunikasjonen være en utfordring. Dette kan handle om språklige utfordringer, men det kan også handle om ulike referanserammer og måter man kommuniserer på (Berg og Paulsen, 2021). Fra familienes side kan frykten for barnevernet blant annet handle om en frykt for at barnevernet ikke går i dialog, som derav kan føre til usynliggjøring av familiene (Fylkesnes et al., 2015). Antagelig er det en sammenheng mellom barnevernsarbeideres opplevelse av at kommunikasjon og språk er en utfordring, og minoritetsfamiliers frykt for at barnevernet ikke vil gå i dialog. Det handler altså om misforståelser, som god kommunikasjon kan rette opp i. Dersom man ikke får til dette vil kommunikasjonen bli en barriere for tilliten mellom barnevernsarbeider og minoritetsfamilier.

Kulturforskjeller er også en sentral del av møtet mellom barnevernsarbeider og minoritetsfamilier. Resultater fra Ipsos (2017) sin undersøkelse viser at 7 av 10 av innvandererutvalget mener at det er viktig at barnet får bevare sin kultur når barnevernet bestemmer tiltak (Ipsos, 2017). Som kjent kan fokuset på kulturforskjeller både bli for stort og for lite, og balansen mellom å ha tilstrekkelig kulturkompetanse uten å gå i fella for kulturalisering er viktig. I følge informanter fra Fylkesnes m.fl. (2015) sin studie handlet mistilliten til barnevernet blant annet om opplevelsen av at barnevernet ikke verdsatte deres syn på gode oppdragsstrategier eller hva som er til barnets beste (Fylkesnes et al., 2015). Barnevernet arbeider med hensynet til barnets beste som et av sine grunnprinsipper

(Barnevernsloven, 2021). Det er noe som også fremkommer i internasjonalt lovverk. Det er også naturlig å anta at de fleste foreldre ønsker å ha en oppdragelsesstrategi som er til det beste for sine barn. Likevel er det kulturelle forskjeller som gjør at synet på hva som faktisk er til barnets beste kan variere. For eksempel kan andre land synes at det individualistiske og barnesentrerte perspektivet på barnets beste som er vanlig i Norge, ikke legger nok fokus på familiens rolle i hva som er til det beste for barnet (Haugevik & Neumann, 2020). I den sammenheng kan møtet med barnevernsarbeideren oppleves som et møte med en kulturell instruktør, framfor en dialog om forskjellig syn på oppdragelse og familieliv (Fylkesnes & Netland, 2012). I slike tilfeller kan det antas at barnevernsarbeiderne som har vært inne i sakene har hatt liten evne til å kunne sette seg inn i familienes kulturelle bakgrunn, og skape dialog rundt dette. Undersøkelse på god praksis viser derimot at kulturforskjeller er et faktum, men at det ikke trenger å være problematisk (Fylkesnes & Netland, 2012). I disse tilfellene fremkommer det at saksbehandlers fremgangsmåte var avgjørende. Saksbehandlere kunne fortelle at det var nødvendig med bruk av tid i møte med minoritetsfamilier for å oppnå tydelig og god informasjonsformidling og sikre forståelse (ibid.). Dermed kan man si at økt kulturkompetanse kan redusere opplevelsen av diskriminerende praksis.

For å kunne gi alle likeverdige tilbud vil det innebære i slike tilfeller å bruke mer tid på dialog som skaper tillit, mer tilgjengelighet og vektlegge sensitiv og utforskende kommunikasjon (Fylkesnes & Netland, 2012). I de tilfeller der det blir satt av tid til å skape tillit opplever familiene seg hørt og sett, og det blir sett på som et samarbeid. I motsetning til de tilfellene der det ikke blir lagt nok tid i å bygge tillit, da vil ikke kommunikasjonen oppleves som en dialog, og barnevernets arbeid vil oppleves mer som maktbruk enn som samarbeid (Fylkesnes & Netland, 2012). Noe som har potensialet til å forsterke mistilliten.

6 Konklusjon

Denne oppgaven har diskutert hvordan tilliten til barnevernet blant minoritetsfamilier blir påvirket og formet av faktorene: det globale perspektivet, kilder til informasjon om barnevern og møtet mellom barnevernsarbeider og minoritetsfamilier. Det har blitt fremhevet gjennom statistikk og forskning at etniske minoritetsfamilier er overrepresentert blant de som mottar hjelp fra barnevernet, samtidig som det er en fremtredende frykt og mistillit mot barnevernet i denne gruppen. Disse

utfordringene har blitt belyst av teori om sosial kapital, tillit, kulturaspektet og andre minoritetsrelaterte faktorer.

Barnevernet får et dårlig rykte fra internasjonalt hold gjennom demonstrasjoner rundt i verden og fellende og kritiske bemerkninger i EMD og gjennom medier med høy troverdighet og stor internasjonal rekkevidde. Dette har en tydelig negativ påvirkning på familier som søker opphold i Norge, da det kan skape en frykt for det norske systemet. I tillegg forsterkes dette av at mange minoritetsfamilier kommer fra land som er preget av betydelig lavere tillit til myndighetene enn i Norge. Samlet sett har denne oppgaven belyst hvordan det globale perspektivet bidrar til en negativ påvirkning på tilliten til barnevernet for familier med etnisk minoritetsbakgrunn, før de i det hele tatt må forholde seg til barnevernet som system.

På lik linje som at det globale perspektivet har en påvirkning i forkant av en eventuell kontakt med barnevernet, gjelder dette også påvirkning gjennom mediedekning og sosiale nettverksstrukturer. I oppgaven benevnes disse to faktorene som kilder til informasjon om barnevernet. Dette understreker viktigheten av å styrke andre informasjonskilder til barnevernets arbeid, som kan gi mer nyanserte bilder og motbeviser misoppfatninger. Sosiale nettverk i minoritetsbefolkningen er preget av svært tette bånd, og mindre tillit til omverdenen. Dette kan skape utfordringer for å nå inn med nyansert informasjon om barnevernet.

I motsetning til de to andre faktorene gir møtet mellom barnevernsarbeider og minoritetsfamilier en mer umiddelbar mulighet til å påvirke tilliten fra barnevernets side. Her blir tilliten på individnivå særlig aktuell. Med kunnskap om de to andre faktorene som er diskutert, er det sannsynlig at tilliten til barnevernet er svært lav når familiene går inn i et samarbeid med barnevernet. Oppgaven poengterer derfor at det bør brukes mer tid på å skape tillit med minoritetsfamilier enn andre familier. God kunnskap om kulturforskjeller kan bidra til at familier med minoritetsbakgrunn i større grad føler seg sett og forstått, noe som igjen kan bidra til positiv innvirkning på tilliten. Motsatt vil lav kulturkompetanse skape avstand, og dermed mindre grad av tillit. I tillegg kan kommunikasjonsutfordringer skape en barriere i samarbeidet mellom barnevernsarbeider og familiene. Dette kan både gjelde språklig relaterte utfordringer men også utfordringer i det å ha ulike referanserammer, som kan føre til misforståelser. Dermed vil denne faktoren potensielt både kunne styrke og svekke tilliten, men dette avhenger av hvilke holdninger og kommunikasjonsstrategier barnevernsarbeidere tilegner seg.

Gjennom diskusjonen har det blitt identifisert flere strategier og tiltak for å påvirke og forme tilliten til barnevernet blant familier med etnisk minoritetsbakgrunn. Det er først og fremst å utvikle strategier for å spre nyansert informasjon om barnevernet, og det er å øke kompetansen i barnevernet når det gjelder holdninger og kulturforståelse. For å etablere et godt tillitsgrunnlag med minoritetsfamilier, er det viktig at barnevernsarbeidere bruker mer tid på å legge til rette for dialog fremfor instruksjoner i samarbeid med familiene. Dette kan bidra til at samarbeidet i større grad blir preget av en felles forståelse, noe som igjen fører til at familiene føler seg sett og forstått. Ved å implementere slike tiltak i barnevernets praksis, kan utfordringene som er fremhevet i denne oppgaven bøtes på.

Litteraturliste

- Backe-Hansen, E., Madsen, C., Kristofersen, L. B., & Hvinden, B. (2014). *Barnevern i Norge 1990-2010. En longitudinell studie*. Oslo: Oslo Metropolitan University - OsloMet: NOVA.
- Barne-, og likestillingsdepartementet. (2016, September 29). *Ny barnevernslov*. Hentet fra NOU 2016:16:
<https://www.regjeringen.no/contentassets/53164b1e70954231b2a09d3fdec1888b/no/pdfs/nou201620160016000dddpdfs.pdf>
- Barnevernsloven. (2021). *Lov om barnevern (LOV-2021-06-18-97)*. Hentet fra Lovdata:
<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2021-06-18-97?q=barnevernsloven>
- Berg, B., & Paulsen, V. (2021). *Møter mellom minoriteter og barnevernet*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Bragdø-Ellenes, S. C. (2020, Januar). Diplomatsk hodebry: internasjonale reaksjoner på utvalgte avgjørelser i norsk barnevern. *Internasjonal politikk*, ss. 1-31.
- Brottveit, G. (2013, Januar). Barnets beste. *Fontene forskning*, ss. 18-31.
- Bufdir. (2017). *Handlingsplan for å bedre tillit mellom etniske minoritetsmiljøer og barnevern 2016-2021*. Oslo: Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet.
- Bufdir. (u.d.). *Barnevernstiltak blant barn med innvandrerbakgrunn*. Hentet fra Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet:
https://www2.bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Barnevern/Barnevernstiltak_blant_barn_med_ulik_landbakgrunn/barnevernstiltak_blant_barn_med_innvandrerbakgrunn/
- Bufdir. (u.d.). *Hva gjør barnevernet?* . Hentet fra Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet:
<https://www.bufdir.no/barnevern/hva-gjor-barnevernet/>
- Bunkholdt, V., & Kvaran, I. (2019). *Kunnskaog og kommunikasjon i barnevernsarbeid*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Conradsen, S. (2022, Juni 10). *Tillit*. Hentet fra Store norske leksikon: <https://snl.no/tillit>
- Czarnecki, M. (2018). *Norsk barnevern sett utenfra - Stiller det urimelige krav?* Bergen: Fagbokforlaget.
- Dalland, O. (2020). *Metode og oppgaveskriving*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Dfø. (2022, November 27). *Tillit*. Hentet fra Direktoratet for forvaltning og økonomistyring:
<https://dfo.no/undersokelser/innbyggerundersokelsen-2021/tillit>
- Fylkesnes, M. K. (2018). *Frykt, forhandlinger og deltakelse*. Bergen : Skipnes Kommunikasjon.
- Fylkesnes, M. K., & Netland, M. (2012). God praksis i møte med etniske minoritetsfamiluier i barnevernet: saksbehandlers og foreldres erfaringer. *Norges barnevern*, ss. 220-235.

- Fylkesnes, M. K., Iversen, A. C., Bjørknes, R., & Nygren, L. (2015). Frykten for barnevernet: En undersøkelse av etniske minoritetsforeldres oppfatning. *Norges barnevern*, ss. 80-96.
- Grimen, H. (2009). *Hva er tillit*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Groth, B. (2018, Oktober 16). *Diaspora*. Hentet fra Store norske leksikon: <https://snl.no/diaspora>
- Hansen, T. (2022, Mai 13). *Sosial kapital*. Hentet fra Store norske leksikon: https://snl.no/sosial_kapital
- Haugevik, K., & Neumann, C. B. (2020, Mars 19). Staten, barnevernet og utenrikspolitikken. *Nytt norsk tidsskrift*, ss. 5-18.
- Hvinden, B. (2005). *Sosial kapital*. Oslo: Norges forskningsråd.
- Ipsos. (2017). *Tillit til barnevernet blant personer med innvandrerbakgrunn*. Oslo: Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet.
- Isbrekken, A. T. (2021, April 26). *Slik takler stater internasjonal politikk*. Hentet fra Norsk utenrikspolitisk institutt: <https://www.nupi.no/nyheter/slik-takler-stater-internasjonalt-kritikk>
- Kalve, T., & Dyrhaug, T. (2011). *Barn og unge med innvandrerbakgrunn i barnevernet 2009*. Oslo-Kongsvinger: Statistisk sentralbyrå.
- Korzeniewska, L., Erdal, M. B., Kosakowska-Berezecka, N., & Żadkowska, M. (2019). *Tillit over grensene - En gjennomgang av kunnskap om tillit, migrasjon og barnevern*. University of Gdansk.
- Lauglo, J. (2010). *Unge fra innvandrerfamilier og sosial kapital for utdanning*. Oslo: Forskningsrådet.
- Mangset, M. (2021, August 25). Tillit, sosial orden og kunnskap: sosiologiske perspektiver på tillitens natur og funksjon i senmoderne samfunn. *Tidsskrift for samfunnsforskning*, ss. 217-232.
- NHRI. (2021). *EMD og Norge - en historisk oversikt*. Hentet fra Norges institutt for menneskerettigheter: <https://www.nhri.no/arsmelding/arsmelding2021/emd-og-norge-en-historisk-oversikt/>
- Norge, S. R. (2018). *Befolkningens holdninger til barnevernet*. Barne-, ungdoms og familiedirektoratet.
- Pressens faglige utvalg. (u.d.). *Vær-Varsom plakaten*. Hentet fra Pressens faglige utvalg: <https://presse.no/pfu/etiske-regler/vaer-varsom-plakaten/>
- Putnam, R. (2000). *Bowling alone : The collapse and revival of American community*. New York: Simon & Schuster.
- Qureshi, N. A. (2005, November 11). Profesjonell kultursensitivitet framfor faglig etnisentrisme. *Tidsskrift for psykisk helsearbeid*, ss. 261-274.

- Regjeringen. (2023, Januar 3). *Ansvarsfordeling i barnevernet*. Hentet fra Regjeringen:
<https://www.regjeringen.no/no/tema/familie-og-barn/barnevern/ansvarsfordeling-i-barnevernet1/id2353984/>
- Rugkåsa, M., Ylvisaker, S., & Eide, K. (2017). *Barnevern i et minoritetsperspektiv*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Schackt, J. (2019, September 20). *Kultur*. Hentet fra Store norske leksikon: <https://snl.no/kultur>
- Skytte, M. (2019). *Etniske minoritetsfamilier og sosialt arbeid*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Slagsvold, M. (2005). Sosial kapital. I B. Hvinden, & R. Gissinger, *Sosial kapital* (ss. 67-76). Oslo: Norges forskningsråd.
- SSB. (2016, Juni 15). *Nordmenn på tillitstoppen i Europa*. Hentet fra Statistisk sentralbyrå:
<https://www.ssb.no/kultur-og-fritid/artikler-og-publikasjoner/nordmenn-pa-tillitstoppen-i-europa>
- SSB. (2023, Mars 6). *Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre*. Hentet fra Statistisk sentralbyrå: <https://www.ssb.no/befolkning/innvandrere/statistikk/innvandrere-og-norskfodte-med-innvandrerforeldre>
- Studsrod, I., Paulsen, V., Kvaran, I., & Mevik, K. (2019). *Barnevernspedagog - en grunnbok*. Oslo: Universitetsforlaget.

